مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

پوهندوی آصف بهاند ۲۰۱۹/۰۴/۱۰

د افغانستان پر ماشومانو او کوچنیانو باندې

د تاوتريخوالي سونامي

يولسمه برخه

د تاوتريخوالي په مخنيوي کې د زغم يا مدارا رول

زموږ په ټولنه کې د اوږده رنګارنګ تر سره شوي تاوتريخوالي په پايله کې نن سبا زموږ خلک او ټولنه مدارا ، رواداري، زغم او تېرېدنې يا ګذشت ته زښته ډېره اړتيا لري، ځکه چې جګړې، ظلمونو او نادودو دومره ځپلي دي چې لارې ورنه ورکې دي.

د همدې له پاره مې اړينه وګڼله چې، «د افغانستان پر ماشومان او کوچنيانو باندې د تاوتريخوالي سونامي» د مقالو په دې برخه کې له ماشومانو او کوچنيانو سره د تاوتريخوالي د مخنيوي او بيا له ټولو خلکو سره د تاوتريخوالي د مخنيوي په پار؛ د مدارا يا زغم په باب هم يو لنډ بحث وکړم.

«زغم يا مدارا» ويی، د «پښتو ــ پښتو تشريحي سيند» په ۹۵۲ ام مخ کې د «مدار» په ډول ثبت شوی او په مانا کې يې داسې ورته ليکلې دي:«

۱ ــ زغم، صبر،

۲ ــ احترام، ناز، مهرباني،

۳ ــ د تاويدو ځای، ګردش،

۴ ــ زهره،

۵ ــ جادو،

۶ ــ ملاحظه، قدر، خاطر.»

(زاهد مشوانی عبدالقيوم، پښتو ــ پښتو تشريحي سيند، دانش خپرندويه ټولنه، دريم چاپ، ۲۰۰۹ ام ميلادي کال، ۹۵۲ ام مخ)

په نورو قاموسونو کې يې هم مانا د زغم، ګذشت، رواداري او تيريدنې په بڼه ثبت شوې ده چې په دې مقاله کې هم د زغم، ګذشت، درناوي او صبر په مانا کارول کېږي. مدارا يا زغم، له موږ سره د متفاوتو چلندونو درناوي ته ويل کېږي.

ملګرو ملتونو د نومبر شپاړسمه د مدارا يا زغم د ورځې په نامه نومولې ده او هر کال يې د لمانځلو په ترڅ کې بيلابيل پروګرامونه جوړوي او د دې پروګرامونو په ترڅ کې هڅه کوي چې د انسانانو په منځ کې د شته عقيدتي او سليقوي تضادونو په خاطر، د سولې او پوهاوي مسأله مطرح او پلوي يې وشي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

د ملګرو ملتونو د یونسکو ځانګې د ۱۹۹۵ کال په اکتوبر کې، (د اکتوبر له پنځه ویشتمې څخه د نوامبر تر شپاړسمې پورې) د غړو هېوادونو په ګډون، په پاریس کې د خپلې اته ویشتمې (۲۸ مه) غونډې په ترڅ کې، د زغم یا مدارا د اصولو اعلامیه تصویب او خپره کړه.

په دې غونډه کې غړو هېوادونو پر دې ټینګار وکړ چې زغم یا مدارا یوازې یو با ارزښته اصل نه دی، بلکې د ټولو ملتونو او خلکو له پاره د سولې ـ اقتصادي او ټولنیز پرمختګ له پاره لومړنی شرط ګڼل کېږي. دغه راز د غونډې ګډون کونکو، په بشري ټولنو کې د زغم او مدارا د نظریې پر پراخوالي باندې ټینګار وکړ او د مدارا د اصولو اعلامیه یې برابره کړه.

د زغم یا مدارا د اصولو اعلامیه، د بیان د ازادۍ پراصولو د ټینګار پر بنا تصویب شوه. د زغم یا مدارا د اصولو لومړۍ مادې له مخې، مدارا یا زغم د سترګو پټولو او درناوي په مانا نه ده، بلکې مدارا یا زغم دا مانا رسوي چې ټول انسانان، له خپلو ټولو ظاهري اختلافاتو، ژبنیو، موقعیتي، ارزښتي اختلافاتو سره ـ سره، د دې حق لري چې په سوله کې ژوند وکړي او هغسې چې دي، وي دې.

ملګرو ملتونو د زغم یا مدارا عامول او ترویجول د یونسکو اداري ته سپارلي دي. یوې څېړنې ښودلې ده چې، په هغو هېوادونو او ټولنو کې چې حاکم رژیم د خپلو مخالفانو له نظریاتو سره مقابله کوي؛ هلته له سلیقوي تصادونو رازېږېدلي جُرمونه تر نورو دا زیات او عام دي.

په بېلابېلو ټولنو او ځایونو کې خلک شاهد دي چې حاکم رژیم د دې پر ځای چې له خلکو سره مدارا وکړي او له زغم څخه کار واخلي، برعکس حاکم رژیم د ځان د ساتلو په خاطر، د مقابل لوري د نظریاتو د اوریدو پر ځای، د هغوی ستنه ایستلې ده.

د یونسکو د سازمان د منشور له مخې، زغم او مدارا د دیموکراسۍ او ازادۍ تمرین دی. مدارا یا رواداري هغه حالت ته هم ویل کېږي چې موږ داسې څه ومنو یا یې درناوی وکړو چې زموږ له افکارو او نظریاتو سره مخالف هم وي.

دلته اساسي پوښتنه دا ده چې: د افغانستان په ټولنه کې چې دا ډېره موده د رنګارنګ تاوتریخوالو خونامې ځپلې ده، مدارا، ګذشت او زغم څه حال لري او څومره دی؟

دې پوښتنې ته د ځواب پیدا کولو نه مخکې باید ولیدل شي چې، له هغه چا سره چې باید مدارا وشي او له زغم نه ورسره کار واخستل شي، له موږ سره د هغوی اختلاف څومره لوی او پراخ دی. څنګه او ولې زموږ په ټولنه او خلکو کې د بېلابېلو دلایلو له مخې، د خلکو او ټولنې په منځ کې رنګارنګ اختلافونه ډېر دي، لمن یې پراخه او شدت یې هم تر وروستۍ درجې پورې لوړ دی؛ نو ویلای شو چې د نه زغم او نه مدارا، نه ګذشت او نه درناوي لمن هم همدومره پراخه ده.

د همدې لوی او اساسي دلیل له مخې ویلای شو چې زموږ ټولنه او زموږ خلک، د مدارا یا زغم د نشتوالي په یوه لویه دایره کې راګیر دي.

زموږ په ټولنه کې د شته ستونزو په نظر کې نیولو سره، د حاکم کلتور په دایره کې موږ نه شو کولای چې د مدارا، زغم او ګذشت له اصولو څخه ډېره پیروي وکړو. د همدې دلیل له مخې ویلای شو چې زموږ په ټولنه او خلکو کې د زغم، مدارا، تیریدنې او درناوي کلتور تر اوسه پورې په ډېره ټیټه کچه کې دی؛ همدا دلیل دی چې هره ورځ، هرساعت او هره شیبه په لارو او کوڅو کې لیدل کېږي چې په ډېره وړه موضوع او واړه اختلاف سره د خلکو په منځ کې کشکړې پېښېږي، لاس ګریوان کېږي او وهل ټکول کوي، ځان، کور او ټولنې ته ستونزې زېږوي.

هغه حکومتونه یا حاکم ګوندونه چې غواړي یوازې خپل فکر او ایدیالوژي او یا څه چې دوی غواړي؛ هغه سم او برحقه ګڼي او پرخلکو یې خامخا تطبیقوي؛ هلته د مدارا، زغم، ګذشت او درناوي توري بې مانا او پوچ دي، یعنې د مقابل لوري خبره نه اوري، ابداً ارزښت نه ورکوي، مدارا او درناوي نه ورسره کوي.

که د داسې حکومتونو او حاکمو ګوندونو په مقابل کې خلک یا اپوزیشن هم په خپل دریځ ودرېږي، ټینګار پرې وکړي او وواېي چې حکومت او حاکم ګوند نه، بلکې دوی برحقه دي؛ بیا نو ټکر رامنځ ته کېږي، لفظي شخړې په وهلوټکولو او تاوتریخوالي بدلېږي او ان تر نظامي برخورد پورې چې بېلګې یې همدا اوس زموږ په ټولنه کې، په سلګونو ځایونو کې لیدل کېږي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

د ټولني په يو څه پوه خلک بايد ټولنه او خلک په خير سره د روانو پيښو له مخي وڅيړي او دا پايله د خلکو په مخ کي کيږدي چي په ټولنه کي کومي ډلي او کوم سياسي نظامي گروپونه مدارا، زغم، تساهل، د پرلپسي تاوتريخوالي په پايله کي له منځه وړي او د هغو په مقابل کي څوک په ټولنه کي د عدم تشدد، مدارا، زغم او گذشت پلويان دي.

له مدارا، زغم او گذشت سره تر ټولو دوښمني ډلي او گروپونه هغه دي چي د مدارا او زغم پر ضد خپل بنسټپالي فکرونه په پارلمان کي په قانون بدلوي او بيا يي د قانون په چوکاټ کي پر خلکو تطبيقوي. زموږ په ټولنه کي يي ښه مثال هغه ټوپکي تنظيمي ډلي او گروپونه دي چي له دوه نوي ام (۹۲) کال نه را په ديخوا، د اسلامي حکومت په نامه په افغانستان کي حاکم دي. عيني تجربو ښودلي ده چي هره ډله چي په واک کي نه وي، مسلحانه او غير مسلحانه تشدد کوي او په وياړ سره وايي چي موږ تر هغو جنگيږو چي په افغانستان کي اسلامي نظام قايم شي.

د همدي سرزوريو، تشدد او نه زغم پايله دا ده چي اوس يي په عيني ډول گورو چي: زموږ په ټولنه کي زغم، مدارا او گذشت په نامه هيڅ شی نه شته، له کور نه نيولي تر کوڅي، ښوونځي، دفترونو، ښارونو او ټول هېواد کي د گذشت او زغم پر ضد، تشدد روان دی، په تيره له ماشومانو او کوچنيانو سره، که لويان او مشران په خپلو کي هم لفظي او فزيکي برخورد او تاوتريخوالی کوي، پر ماشومانو او کوچنيانو باندي ژور منفي اغيز کوي او دا حالت د ماشومانو او کوچنيانو راتلونکی ژوند سر له همدا اوسه په زهرو لړي.

د زغم، مدارا او تېرېدني کلتور دي د نورو خلکو مبارک شي،

موږ ايله د تشدد کلتور پر ځای کړو.

د يولسمي برخي پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزی بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليرلو مخکي په ځير و لولئ